

การพัฒนาแบบจำลองการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษา

The Development of an Activity Organization Model for Enhance Moral and Ethics for vocational students

รังษิรัศม์ ลลิตะภักดิ์¹

นิสิตดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹

Rangsiras Lalitaphat¹

Ph.d Student for Department Teaching Social Studies, Faculty of Education¹

Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹

E-mail: rangsirat0189@gmail.com.¹

บทคัดย่อ

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักศึกษา โดยการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติ เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษา คุณธรรมจริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้วก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและแห่งวิชาชีพนั้นๆ ที่ยิ่งกว่านั้นก็คือการขาดคุณธรรมจริยธรรมทั้งในส่วนบุคคลและในวิชาชีพ อาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคมและวงการวิชาชีพในอนาคตได้อีกด้วย ปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์คุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามของคนไทยของเรา กำลังจะถูกกลืนหายไปทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ได้รับวัฒนธรรมต่างชาติที่หลั่งไหลเข้ามา พร้อมกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ขาดการพิจารณาไตร่ตรองประกอบกับการไม่เป็นแบบอย่างที่ดีของบุคคลในสังคม ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นการพัฒนาคุณภาพให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ ตลอดจนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีจิตใจเป็นกลาง

คำสำคัญ : คุณธรรมจริยธรรม , การพัฒนาผู้เรียน

Abstract

Moral development for students by developing an activity model to enhance knowledge, attitude, ethical reasoning and moral behavior for vocational students Morality and ethics are important foundations for all people and all professions. If any person or any profession does not have morals and ethics as the primary basis, then it is difficult to advance to the success of oneself and that profession. Even more so is the lack of morality and ethics both personally and professionally. may have harmful effects on oneself society and professional circles in the future as well Nowadays, in the era of globalization, the good morals and ethics of our Thai people are about to be ignored until causing many social problems. Especially students and youth who are the future of the nation. received an influx of foreign cultures along with the advancement in technology with a lack of consideration combined with not being a good role model for people in society In learning management in educational institutions that emphasize on the morality and ethics of the learners, it is to develop the quality of being a knowledgeable person. keep learning Able to think, act, solve problems, as well as being a visionary and neutral minded.

Keywords: Moral and Ethics, Learners' Development

1.บทนำ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระบรมราโชวาท เกี่ยวกับ คุณธรรม จริยธรรมว่า “คุณธรรมจริยธรรม เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมาก ในการ กำหนดความสงบสุข ของสังคม สังคมใดที่คนในสังคมเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม สังคม นั้น จะมีแต่ความสงบสุข ใน ขณะเดียวกัน ถ้าคนในสังคมใดมีความบกพร่องด้านจิตใจ ขาดคุณธรรม และจริยธรรม แม้สังคมนั้นจะมีความ มั่นคงทางเศรษฐกิจสักเพียงใด ก็ย่อมจะหาความสงบสุขได้ยาก ดังนั้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนใน สังคมจึงมีความจำเป็นและจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมประชากรทุกกลุ่ม” และทรงพระราชทาน คุณธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1) การรักษาความ สัจความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติสิ่งที่เป็น ประโยชน์และเป็นคุณธรรม 2) การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง อยู่ในความสัจความดีนั้น 3) การอดทน อด กลั้นและอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใด 4) การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริตและรู้จักสละประโยชน์ ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง จะเห็นได้ ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) ทรงตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมที่ ควรปลูกฝัง ให้เจริญงอกงามในจิตใจของคน (วิจิตร ณ ภาณุพงศ์, 2550 : 18)

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ระบุ ว่าหัวใจสำคัญ คือ การสร้างและพัฒนาคนไทยเพื่ออนาคตของประเทศ สร้างคนไทยให้เป็นคนดีและ คนเก่ง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ เน้นการอ่านออกเขียนได้ คิดวิเคราะห์เป็นรวมถึงรักษา ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของคนไทยและค่านิยมประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติเป็นหลัก จึงกำหนดนโยบายมุ่งสร้างพลเมืองดีที่ตื่นตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ กำหนดและทำให้การศึกษานำการแก้ปัญหาสำคัญของสังคม รวมทั้งปัญหาการคอร์รัปชัน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษา ด้านพัฒนาคุณภาพนักเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ปลุกฝังค่านิยม 12 ประการ บนฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ปลุกฝังให้เด็กรักและภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักประวัติศาสตร์ชาติไทย และหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดี 3) ยึดเด็กเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มุ่งเน้นการอ่านออกเขียนได้ คิดเป็น มองเห็นอนาคต 4) ปรับหลักสูตรทุกระดับชั้นให้มีความต่อเนื่องกัน มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อการมีงานทำ และ 5) ลดจำนวนรายวิชาอย่างเหมาะสมกับวัย การบ่มเพาะกล่อมเกลาปลุกฝังและปลูกจิตสำนึกเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง สังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อมเกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ที่เกิดขึ้นในจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สถานศึกษาทุกระดับทุกสังกัดและหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและร่วมจัดการศึกษา จึงมีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียน อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและเป็นกำลังสำคัญในอนาคต โดยเฉพาะนักเรียนจำเป็นต้องสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม การมีคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ และมีภูมิคุ้มกัน ทางสังคมที่ดีในทุกด้าน การพัฒนาการศึกษา คือ การพัฒนาคน โดยสถานศึกษาหรือโรงเรียนเป็นแหล่งการพัฒนา ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณภาพดี มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550 : 38)

2. ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

คุณธรรม จริยธรรม เป็นเสมือนบทบัญญัติของความดีและความงามของจิตใจที่ส่งผลให้บุคคลประพฤติดี ประพฤติชอบด้านคุณธรรม จริยธรรม จึงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต การที่จะให้คนในสังคมมีคุณลักษณะคุณธรรม จริยธรรม อันจะส่งผลให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้นั้น ควรมีการส่งเสริมและปลุกฝังในเรื่องคุณธรรม จริยธรรมตั้งแต่ยังเยาว์วัยที่เข้ารับการศึกษา ทั้งนี้ คุณธรรม จริยธรรม เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็นพฤติกรรมดีงามที่แสดงออก และควรส่งเสริมให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และสังคม ต้องการให้มีขึ้นในตัวของผู้เรียน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สังคมชมชอบและให้การสนับสนุน เพราะเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม คุณธรรม จริยธรรม จะประกอบขึ้นด้วยองค์ประกอบหลายอย่างเข้าด้วยกัน ดังนั้น คุณธรรม จริยธรรม จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของทุกคน เป็นสิ่งจำเป็นในสังคม ความสงบสุขและความเจริญก้าวหน้าจะบังเกิดขึ้น เมื่อคนในสังคมมีคุณธรรมจริยธรรม นโยบายสังคม

ของรัฐบาล มุ่งมั่นที่จะสร้างสังคมเข้มแข็งให้คนในชาติอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างสมานฉันท์ บนพื้นฐานของคุณธรรม ในส่วนของภาคการศึกษาได้กำหนดไว้ว่า จะเร่งรัดปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยง ความร่วมมือของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา คุณธรรม จริยธรรม จึงมีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมไทยที่ต้องการทั้งคนดีและคนเก่ง

คำว่า คุณธรรม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า virtue จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร คำว่าคุณธรรม จริยธรรม มักจะใช้ควบคู่กันเสมอ คำว่า “คุณธรรม” กับคำว่า “จริยธรรม” เป็นคำที่แยกกัน มีความหมายแตกต่างกัน คำว่า “คุณธรรม” แปลว่า ความดี มีประโยชน์ เป็นคำที่มีความหมายเป็นนามธรรม ส่วนคำว่า “จริย” แปลว่า กิริยาที่ควรประพฤติ เป็นคำที่มีความหมายเป็นรูปธรรม ส่วน คำว่า “ธรรม” มีความหมายหลายประการ เช่น ความดี หลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกัน จะได้เป็นคุณธรรม และจริยธรรม ซึ่งมีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ คำว่า คุณธรรม จริยธรรม มีความหมายใกล้เคียงกันมาก จึงมักมีผู้ใช้คำสองคำนี้ไปด้วยกันเป็นคุณธรรมและจริยธรรม แต่คำสองคำนี้มีความแตกต่างกันซึ่งมีนักจิตวิทยา นักปรัชญา และนักการศึกษา ให้ความหมายไว้ดังนี้

สุภาพร สุขสวัสดิ์ (2552 : 42) สรุปว่า คุณธรรม จริยธรรม หมายถึง หลักแห่งความประพฤติดี เป็นพฤติกรรมการแสดงออกอันเนื่องมาจากคุณงามความดีในจิตใจ ตามหลักศีลธรรม ปรัชญา ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นไปตามความสำนึกในจิตใจ กระทำเพราะเป็นสิ่งที่ดีงาม ถูกต้อง ไม่ใช่เพราะมีกฎระเบียบหรือสภาพบังคับให้ต้องกระทำ ถ้าผู้ใดมีคุณธรรมในจิตใจแล้ว แสดงออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม ก็จะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีจริยธรรมอันงดงาม ดังนั้น คำว่า “คุณธรรม จริยธรรม” เป็นคำที่คนส่วนใหญ่จะกล่าวควบคู่กันอยู่เสมอ

3. ความสำคัญของคุณธรรม

คุณธรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างความเป็นระเบียบ ความสงบสุข ความเจริญให้แก่ปัจเจกบุคคล สังคม และประเทศชาติโดยส่วนรวม ได้อธิบายความสำคัญของคุณธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเสริมสร้างความสงบสุขและความเจริญให้แก่บุคคลและเป็นฐานแห่งความสุขแก่ส่วนรวม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. คุณธรรม เป็นเครื่องธำรงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เราไม่ตีค่าความเป็นมนุษย์ที่ตัวเงิน แต่จะตีค่ากันที่คุณธรรม ผู้มีคุณธรรมจะได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี เป็นคนมีค่าของสังคม ส่วนผู้ไร้คุณธรรมจะเป็นคนมีค่าน้อยและอาจถูกประณามจากสังคมว่า “เป็นคนแต่ก็เหมือนมิใช่คน” คือ เป็นคนแต่เพียงร่างกายแต่ใจนั้นไม่มี ความเป็นคน ความเป็นคนในที่นี้ก็คือความเป็นผู้มีคุณธรรมและเป็นคนดีของสังคมนั่นเอง

2. คุณธรรม เป็นเครื่องส่งเสริมบุคลิกภาพ เช่น “ความซื่อตรง” ทำให้คนมีความสมบูรณ์ในความคิด และการกระทำ เพราะไม่มีความขัดแย้งกันระหว่างความคิด การพูดและการกระทำของบุคคลนั้น หรือหากจะกล่าวเป็นสำนวนก็จะได้ว่า “เป็นบุคคลที่ปากกับใจตรงกันอยู่เสมอ” นั่นเอง

3. คุณธรรม เป็นเครื่องเสริมมิตรภาพ เช่น “ความจริงใจ” ทำให้ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเป็นไปอย่างราบรื่น คนไม่จริงใจย่อมไม่ได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น ไม่แต่เฉพาะในเรื่องใหญ่ ๆ หรือสำคัญ ๆ แม้แต่เรื่องเพียงเล็กน้อยก็จะมีใครให้ความไว้วางใจ จึงทำให้เสียประโยชน์ที่ควรจะได้

4. คุณธรรม เป็นการสร้างความสบายใจ ซึ่งนอกจากจะสบายใจเพราะการกระทำแต่สิ่งที่เหมาะสมที่ควรแล้ว ยังสบายใจที่ไม่ต้องระมัดระวังภัยอันตรายที่จะมีมาอีกด้วย เพราะผู้ที่มีคุณธรรมจะเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติแต่ในทางที่ถูกต้องและไม่ทำผิดใดๆ ทั้งจะเป็นผู้ที่นำรกรำค้ำค้ำสมาคมอีกด้วย

5. คุณธรรม เป็นเครื่องส่งเสริมความสำเร็จ ความมั่นคงในการประกอบอาชีพการงานและการดำรงชีวิต

6. คุณธรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความสงบสุข และความเจริญให้แก่ประเทศชาติโดยส่วนรวม นั่นก็เพราะว่า ความสงบสุขของประเทศชาติจะมีได้ก็ต่อเมื่อคนในชาติมีคุณธรรมบางประการที่ทำให้ไม่เบียดเบียนกัน ไม่กลั่นแกล้งกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ไม่ใช่เสรีภาพจนเกินเลยล่วงล้ำสิทธิของกันและกัน ไม่ละเลยต่อการที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย วินัย และจรรยาวิชาชีพที่ใช้บังคับกัน เป็นต้น คนที่ไม่มีคุณธรรมจะไม่สามารถช่วยสร้างสรรค์จรรโลงและป้องกันรักษาประเทศชาติได้เลย เพราะการสร้างสรรค์จรรโลงและป้องกันประเทศชาติเป็นงานใหญ่ที่สำคัญ การทำงานใหญ่ที่สำคัญเช่นนี้ต้องอาศัยคุณธรรมหลายประการ เช่น ความสุจริต ความมุ่งมั่น ความอดทน เป็นต้น

4. ความสำคัญของจริยธรรม

จริยธรรมมีความสำคัญสำหรับเป็นแนวทางแห่งความประพฤติปฏิบัติสำหรับตนเองและสังคมโดยรวม ซึ่งเมื่อบุคคลได้นำมาปฏิบัติแล้ว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์สุข มีความสงบและเจริญก้าวหน้า องค์การใดหรือหมู่คณะใด ได้ประพฤติปฏิบัติในหลักของจริยธรรมแล้ว ย่อมเป็นสังคมแห่งอารยะ คือ สังคมแห่งผู้เจริญอย่างแท้จริง โดยมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรม ไว้ดังนี้

จริยธรรม เป็นรากฐานของความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคง และความสงบสุขของประชาชน สังคม ประเทศชาติ เพราะประเทศชาติแม้จะได้รับการพัฒนาในด้านวัตถุ เทคโนโลยี ความทันสมัยของวิทยาการต่างๆ มากมายเพียงใด หากแต่ขาดจริยธรรมแล้ว การพัฒนาที่ยั่งยืนก็ไม่เกิดขึ้นแต่อย่างใด เพราะเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดการแข่งขัน แย่งชิง และเบียดเบียนทำร้ายซึ่งกันและกัน

การพัฒนาบ้านเมือง ต้องพัฒนาด้านจิตใจก่อน เพราะการพัฒนาจิตใจของคนในสังคม หมายถึง การพัฒนารากฐานแห่งความเป็นมนุษย์ เมื่อรากฐานแห่งความเป็นมนุษย์ถูกเติมเต็มในจิตใจแล้ว การพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการพัฒนาด้านอื่นๆ ย่อมเจริญรุ่งเรืองไปด้วย และถือได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สร้างสรรค์

จริยธรรมมิได้จำกัดความหมายอยู่ที่การถือศีล การเข้าวัดปฏิบัติธรรม เจริญจิตภาวนาโดยไม่มุ่งทำประโยชน์ต่อสังคมเท่านั้น หากแต่หมายถึง การประพฤติปฏิบัติโดยวางรากฐานความคิด ความเห็นที่ถูกต้อง

การทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ เว้นสิ่งที่ควรเว้น กระทำในสิ่งที่ควรทำ ดำเนินชีวิตถูกต้องตามเหตุผล ตามกาลเทศะ ดังนั้น จริยธรรมจึงมีความจำเป็นและมีคุณค่าก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนในสังคม

จริยธรรม เป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ในสังคมให้เกิดการยอมรับในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น จริยธรรมจะเป็นเครื่องมือหล่อหลอมให้คนเกิดความรัก ความสามัคคีต่อกัน ประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความเอื้ออาทร ต่อผู้อาวุโสกว่า และมีความอ่อนโยนต่อผู้ที่ด้อยกว่าทั้งด้านอายุ ตำแหน่งหน้าที่การงาน หรือสถานภาพทางสังคม

5. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมกับจริยธรรม

เมื่อเราพูดถึงจริยธรรม เรามักนึกถึงพันธกิจ (กิริยาหรือพฤติกรรมที่กระทำระหว่างกัน) ที่มนุษย์มีต่อเพื่อนมนุษย์เป็นพันธะหรือหน้าที่ที่เราจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น จงอย่าฆ่า จงอย่าพูดเท็จ จงอย่าทุจริต เป็นต้น แต่เมื่อสังคมได้เพิ่มความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น มนุษย์จึงมีพันธะเพิ่มอีก คือ พันธกิจที่มนุษย์มีต่อสังคม หรือต่อรัฐ ซึ่งเรียกว่า จริยธรรมทางสังคม หรือจริยธรรมองค์การ ดังนั้น จริยธรรม คือ หลักที่ดั่งงามในการประพฤติปฏิบัติของคนในองค์การต่างๆ เพราะสมาชิกในองค์การใดหากขาดจริยธรรมในการดำรงตนแล้ว องค์การหรือหน่วยงานนั้นย่อมประสบปัญหา มีแต่ความยุ่งยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในด้านพฤติกรรมของคนในองค์การ

คำว่า “คุณธรรม” กับ “จริยธรรม” มักถูกกล่าวคู่กันเสมอ เพราะมีความหมายที่ใกล้เคียงกันที่บ่งบอกถึงสภาพแห่งความดี ความงามของหลักประพฤติปฏิบัติ ความจริงแล้วคำสองคำนี้มีความหมายใกล้เคียงกัน และสัมพันธ์กัน แม้แต่คำในภาษาอังกฤษที่ใช้กันมักใช้ไปในลักษณะที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน กล่าวคือ คุณธรรม (Virtue, Moral, Principles) และจริยธรรม (Morals, Ethic) แต่อย่างไรก็ตาม คุณธรรม และจริยธรรม ก็มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

จะเห็นได้ว่า คุณธรรม เป็นลักษณะของความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่ดีทางจิตใจ ส่วน จริยธรรม เป็นลักษณะการแสดงออกที่ดี ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางกายวาจา โดยที่จริยธรรมเป็นกฎระเบียบของสังคมที่สร้างขึ้นมา และเป็นที่ยอมรับของกลุ่มบุคคลในสังคมนั้นรวมทั้งตัวเราเองด้วย เป็นลักษณะพฤติกรรมที่ดั่งงามที่แสดงออกทางกายวาจา ส่วนคุณธรรมนั้นจะเป็นกระบวนการต่อเนื่องในการทำความดีตามที่จิตใจของเราเห็นดีเห็นงามหรือยินยอมพร้อมใจ เมื่อคนเราปฏิบัติตามเกณฑ์ของสังคมย่อมได้รับการยอมรับหรือยกย่องว่าเป็นความดีงาม ซึ่งคนเราจะอยู่และเป็นคนดีในสังคมได้นั้น จะต้องมีความดีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักพื้นฐานทางด้านจิตใจ สองประการนี้มักแยกกันไม่ออก แต่บางกรณีเราอาจกระทำลงไปโดยที่เราไม่รู้ว่านี่เป็นจริยธรรมอย่างหนึ่ง แต่เมื่อได้กระทำลงไปด้วยความเคยชินจนเป็นปกติวิสัย เป็นสิ่งที่ตนเองเห็นว่าดีแล้ว เหมาะสมแล้ว แล้วยังเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับอีกก็ถือว่าเป็นคุณธรรมที่ดั่งงาม และยังเป็นจริยธรรมอันถูกต้องอีกด้วย

การอยู่ร่วมกันในสังคมหม่อมมากของมนุษย์นั้น จำเป็นจะต้องมีเครื่องยึดเหนี่ยวบุคคลเหล่านั้นให้อยู่ร่วมกัน ทำงานด้วยกัน แบ่งปันความสุขซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะผู้บังคับบัญชาในองค์การจะต้องกำกับดูแลให้องค์การปฏิบัติงานไปด้วยความเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ โดยผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนร่วมมือกันทำงาน มีความพึงพอใจและความสุขกับการทำงาน ดังนั้น ทุกคนในสังคมจึงต้องมี “คุณธรรมจริยธรรม” ประจำใจและเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ

6.การพัฒนาผู้เรียน

การพัฒนาผู้เรียน (Student Development) หมายถึง ความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกายและสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม สถานศึกษาต้องเน้นให้เด็กได้เรียนวิชาที่วาดด้วยศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม หรือหลักธรรมของศาสนา เท่านั้น แต่การสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนนั้น กระบวนการเรียนรู้สามารถพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ โดยการสอดแทรกในกระบวนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพราะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ กำหนดไว้ในหลักสูตรสามารถสร้างให้เกิดได้โดย ผ่านกระบวนการปฏิบัติงาน ทั้งงานส่วนบุคคล และการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังนั้น ครูผู้สอนควรมีได้มี หน้าที่เพียงแต่สอนเนื้อหาในหนังสือให้จบเท่านั้น แต่ยังคงต้องช่วยกันคำนึงถึงการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนด้วย เพื่อสรรค์สร้างให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความรู้คู่คุณธรรม นชีวิตไปสู่ ความสุข การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเฉพาะในห้องเรียน อาจยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นในผู้เรียนได้อย่างยั่งยืนและถาวร สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมเสริมที่ หลากหลาย โดยใช้ ศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า อีกทั้งเปิดให้ผู้เรียนมีโอกาส ได้รับประสบการณ์ทางคุณธรรมจริยธรรมด้วยวิธีการและจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งจากเพื่อน ครู ครอบครัว ชุมชน และสังคม ดังนี้ (ครูเชียงราย, 2555)

1) การวิจัยและพัฒนาารูปแบบการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนเป็นการ บูรณาการ ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (มาตรฐานที่ 1 ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน) กับหลักทฤษฎีการ กระจำในค่านิยม (V.C) และการปรับพฤติกรรม (BM) โดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนผ่านทางครูที่ปรึกษาและชั่วโมงโฮมรูม เป็นฐาน

2) การอบรมครูเพื่อสอนผู้เรียนให้เข้าถึงแก่นของหลักธรรม ได้แก่ อริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) ปฏิจจสมุปบาท (อิทัปปัจจยตา) ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) โยนิโส มนสิการ (การคิดอย่างแยบคาย) กาลามสูตร (ความมีวิจารณญาณ)

3) การส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรมกลุ่มเกลา (ซึมซับ) ด้านคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดแก่ ผู้เรียน

4) การส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนที่สร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียน

- 5) การส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเข้าเรียนและสอบตามหลักสูตรธรรมศึกษาโดยการสมัครเข้า เรียน และสอบตามหลักสูตรนักรธรรมตรี - โท - เอก ซึ่งจะได้ทั้งความรู้และกล่อมเกลาด้านจิตใจไปด้วย
- 6) การจัดกิจกรรมเข้าค่ายนักเรียนหรือบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเป็นกิจกรรมกล่อมเกล้า อย่างหนึ่งที่น่าสนใจแต่ควรมีการวางแผนและดูแลให้บรรลุตามเป้าหมายด้วย
- 7) การใช้ดนตรี กีฬา ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือกล่อมเกล้าจิตใจนักเรียนเป็นเครื่องมือ สร้างความสุนทรีย์ในจิตใจและกล่อมเกลานักเรียนได้เป็นอย่างดี แต่ครูหรือผู้ฝึกต้องวางแผนและดูแลอย่างดี ด้วย
- 8) การใช้สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนธรรมะปัจจุบันแหล่งเรียนรู้มีมากมาย แต่สื่อคอมพิวเตอร์ เป็นสื่อที่ทันสมัยสามารถสืบค้นหาความรู้ได้มากมายและเข้าถึงได้ง่ายซึ่งครูสามารถสร้างเป็นบทเรียน (E - Learning) ให้นักเรียนได้เรียนในเรื่องที่เหมาะสม รวมทั้งอาจมีเกมธรรมะ สื่อธรรมะที่สนุกๆ ให้นักเรียนเกิด ความสนใจมากกว่าการเล่นเกมที่มอมเมา เป็นต้น
- 9) การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมเป็นครูที่พูดไม่ได้เป็นการจัดบรรยากาศภายใน โรงเรียนให้เป็นสถานที่ที่น่าอยู่น่าเรียนและช่วยกล่อมเกล้าจิตใจนักเรียน เช่น สอนจริยธรรมนักเรียน ต้นไม้พูด ได้ เป็นต้น
- 10) การจัดกิจกรรมประกวด แข่งขัน ยกย่องคนดี

7. พฤติกรรมเชิงคุณธรรม จริยธรรม

ณัฐ จันท์หนูหงส์ (2554 : 32) กล่าวว่า การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเด็ก ควรมีการพัฒนา ตั้งแต่เด็กแรกเกิดไปตามลำดับ โดยได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังพฤติกรรมจาก พ่อ แม่ ด้วยการเลี้ยงดูอย่างมีความรู้ เข้าใจ และเอาใจใส่ในพัฒนาการตามวัยของเด็ก เพื่อให้เด็กเป็นคนที่มีความประพฤติดี พร้อมทั้งจะส่งต่อสู่สังคมต่อไป จากการศึกษาความหมายและลักษณะพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกทั้ง 6 ด้านดังกล่าว พบว่า มีผู้ให้ความหมายและวิเคราะห์พฤติกรรมไว้ สรุปได้ดังนี้

1. ความมีระเบียบวินัย หมายถึง คุณลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของบุคคลที่สามารถควบคุมตนเอง และการยอมรับหรือปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดไว้ ด้วยความสมัครใจของผู้ปฏิบัติ เพื่อธำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและความเสมอภาคของสมาชิกทุกคนในสังคม ลักษณะพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ ความมีวินัยในตนเอง การควบคุมตนเองทั้งกาย วาจา และใจ การตรงต่อเวลา การปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียน การปฏิบัติตามระเบียบวินัยของสังคม การปฏิบัติตามข้อตกลง ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัยโดยไม่ละเมิดทั้งต่อหน้าและลับหลัง การยอมรับผลการกระทำของตนเอง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคม การเคารพสิทธิและหน้าที่ ของกันและกัน

2. ความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความเอาใจใส่ จดจ่อ ตั้งใจ มุ่งมั่นต่อหน้าที่การงาน การศึกษาเล่าเรียน และการเป็นอยู่ของตนเอง และผู้อยู่ในความดูแล ตลอดจนสังคมอย่างเต็มความสามารถด้วยความผูกพัน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายในเวลาที่กำหนด ยอมรับผลการกระทำ

ทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น รวมทั้งปรับปรุงการปฏิบัติให้ดีขึ้นด้วย ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ต่องานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยดีด้วยความสนใจ พากเพียรพยายาม และละเอียดรอบคอบ เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายโดยรู้จักหน้าที่ต่อตนเองและต่อผู้อื่น การติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้ว พร้อมทั้งพยายามปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น การรักษาสิทธิและหน้าที่ของตน การยอมรับผล แห่งการกระทำของตนด้วยความเต็มใจทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

ลักษณะพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ ทำงานสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมายได้ดี และรวดเร็ว ตรงต่อเวลา เอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและติดตามผลงานให้ลุล่วงด้วยดี อุทิศตนเพื่องานตลอดเวลา รู้จักหน้าที่และปฏิบัติงานตามหน้าที่ รู้ลักษณะงานที่ต้องทำ เคารพต่อกฎและระเบียบต่าง ๆ เสนอตนเพื่อแก้ไขงานที่ล้มเหลว มีความเพียรพยายาม มีความละเอียดรอบคอบ ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ ปรับปรุงงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งตนเองและสังคม ยอมรับผลของการกระทำของตน ไม่เอารัดเอาเปรียบ และไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน

3. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจาและใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เป็นจริยธรรมที่เน้นความซื่อตรง ต่อตนเอง หน้าที่การงาน คำมั่นสัญญา แบบแผน กฎหมาย และความถูกต้องอันดีงาม

ลักษณะพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ทำประโยชน์ส่วนตัว ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ทำประโยชน์ส่วนตัว ประพฤติตรงไปตรงมา ไม่ยึดเอาวัตถุสิ่งของที่ไม่ใช่ของตนเองมาเป็นของตนเอง ทำตามสัญญาและระเบียบถือกฎเกณฑ์ของกลุ่ม พุดตามสภาพความเป็นจริง ที่เกิดขึ้น ต่อต้านหรือขัดขวางผู้อื่นที่ปฏิบัตินอกเหนือกฎเกณฑ์ ไม่คล้อยตามพวกที่ลากหรือชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย มั่นคงต่อการกระทำดีของตน ไม่คดโกง มีความตั้งใจทำจริง ประพฤติตรงตามที่พูด ไม่ชักชวนไปในทางที่เสื่อมเสีย เตือนสติและแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ร่วมมือร่วมใจกันทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่รวมมือกันทำงานใด ๆ ที่ผิดกฎหมายหรือผิดระเบียบข้อบังคับของสังคมและหมู่คณะ

4. ความเสียสละ หมายถึง การรู้จักสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม การละความเห็นแก่ตัว การให้ปันแก่คนที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา

ลักษณะพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ การที่บุคคลได้แสดงออกทางกายและทางใจที่สามารถชี้ให้เห็นว่าเป็นการเสียสละ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ แสดงออกโดยการให้ในส่วนต่างๆ ได้แก่ การให้ทางกาย การให้ทางวาจา การให้ทางสติปัญญา การให้ด้วยกำลังทรัพย์ และการให้ทางใจ ไม่นิ่งดูดาย การช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์ การให้คำแนะนำทั้งทางโลกและทางธรรมแก่บุคคลทั่วไป ช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนแก่คนที่เดือดร้อน ช่วยเพิ่มพูนความรู้ แบ่งปันเครื่องอุปโภคบริโภค และสละทรัพย์เพื่อสาธารณกุศล

5. ความอดทน หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ของตนเอง ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งต่าง ๆ ที่มากระทบ ใช้สติปัญญาในการควบคุมตนเองให้เป็นคนมีเหตุผล อยู่ตลอดเวลา ไม่ท้อถอย ยอมแพ้ เอาชนะอุปสรรค มีความกระตือรือร้น มุ่งมั่นที่จะกระทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จ จุล่งตามเป้าหมายอย่างเต็มใจ โดยไม่ท้อถอยเมื่อประสบความผิดหวัง มีความพากเพียร ในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ และใช้เวลาให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

ลักษณะพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ ใช้สติปัญญาควบคุมการกระทำของตนเองให้อยู่ในอำนาจของเหตุผลได้ ไม่กล่าวคำหยาบคายเมื่อถูกผู้อื่นช่วยอารมณ์ ไม่ทำร้ายผู้อื่นที่ทำให้เกิด ความโกรธ เมื่อผิดหวัง ไม่แสดงอาการเสียใจ เมื่อมีอุปสรรคในการเรียนและการทำงานก็ไม่ท้อถอย พยายามทำงานที่ยากให้สำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชีวิต กระตือรือร้น และเต็มใจทำงาน อาสาทำงานนอกเวลาแม้ไม่ได้ค่าตอบแทน ทำงานได้รวดเร็วคล่องแคล่ว มุ่งที่จะทำงานให้สำเร็จ คำนึงถึงความสำเร็จของงานเป็นหลัก ไม่หลีกเลี่ยงงานที่มีอุปสรรค ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เมื่อได้รับมอบงานจะรีบทำให้เสร็จโดยเร็ว พยายามฝึกฝนงานที่ทำให้ประสบความสำเร็จ เมื่อได้รับงาน ที่ยากเกินความสามารถก็พยายามศึกษาเพิ่มเติมให้ทำงานได้สำเร็จ

6. ความมีสัมมาคารวะ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลเพื่อแสดงว่าตนยอมรับนับถือบุคคลที่ตนแสดงความเคารพ การรู้จักเคารพและคารวะต่อบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ หรือปูชนียวัตถุ ที่ควรเคารพและคารวะ ลักษณะพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ การนั่งด้วยกริยาอันสุภาพเฉพาะหน้าผู้ใหญ่ ไม่พูดจาล้อเลียน หลอกลวงผู้ใหญ่ ไม่กล่าวร้ายถึงญาติมิตรที่รักใคร่นับถือของผู้ฟังและผู้ฟัง ไม่กล่าววาจาอันติเตียนสิ่งเคารพหรือที่เคารพของผู้อื่น เมื่อตนทำพลาดพลั้งสิ่งใดแก่บุคคลใด ควรกล่าววาจาขอโทษเสมอ เมื่อผู้ใดได้แสดงคุณต่อตนอย่างไร ควรกล่าววาจาขอบคุณเขาเสมอ

8. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนอาชีวศึกษา

8.1 คุณภาพของผู้สำเร็จการอาชีวศึกษา

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2556 ได้กำหนดคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับคุณวุฒิ ประเภทวิชาและสาขาวิชา ต้องครอบคลุมอย่างน้อย 3 ด้าน คือ

1. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ พฤติกรรมลักษณะนิสัย และทักษะทางปัญญา

2. ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป ได้แก่ ความรู้และทักษะการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกับผู้อื่น การประยุกต์ใช้ตัวเลข การจัดการ และการพัฒนางาน

3. ด้านสมรรถนะวิชาชีพ ได้แก่ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในสาขาวิชาชีพสู่การปฏิบัติจริง รวมทั้งประยุกต์สู่อาชีพสำหรับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ. 2562 ได้กำหนดคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับคุณวุฒิ ประเภทวิชาและสาขาวิชา ต้องครอบคลุมอย่างน้อย 4 ด้าน คือ

1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง ความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ เจตคติและกิริยาที่ดี ภูมิใจและรักษาเอกลักษณ์ของชาติไทย เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตนเองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสาธารณะและมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. ด้านความรู้ หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง หลักการ ทฤษฎี และแนวปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เรียนหรือทำงาน โดยเน้นความรู้เชิงทฤษฎีและหรือข้อเท็จจริง

3. ด้านทักษะ หมายถึง ความสามารถปฏิบัติงานซึ่งบุคคลนั้นควรทำได้เมื่อได้รับมอบหมายโดยสามารถเลือกใช้วิธีการจัด การและแก้ปัญหาการทำงานด้วยทักษะด้านกระบวนการคิดที่เกี่ยวข้องกับการใช้ตรรกะ ทักษะการหยั่งรู้และความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือ ทักษะการปฏิบัติหรือวิธีปฏิบัติที่มีความคล่องแคล่วและความชำนาญในการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับ

4. ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ การใช้ความรู้ ทักษะทางสังคมในการทำงานหรือการศึกษอบรมเพื่อการพัฒนาวิชาชีพของบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วยความสามารถในการสื่อสาร ภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบและความเป็นอิสระในการดำเนินการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เช่น ความสามารถในการตัดสินใจ และความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นในการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาทุกระดับ ประเภทวิชาและสาขาวิชา จึงต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพให้ครอบคลุมคุณภาพทั้ง 4 ด้านดังกล่าว

8.2 หลักสูตรการอาชีวศึกษากับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตร ในการผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในงานอาชีพสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพสามารถนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในงานอาชีพไปปฏิบัติงานอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เลือกรวิถีการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตน สร้างสรรค์ความเจริญต่อชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ

2. เพื่อให้เป็นผู้มีปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ มีทักษะในการจัดการและพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

3. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในวิชาชีพที่เรียน รักงาน รักหน่วยงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

4. เพื่อให้เป็นผู้มีพลวัติกรรมทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในการทำงาน การอยู่ร่วมกัน การต่อต้านความรุนแรงและสารเสพติด มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว หน่วยงาน ท้องถิ่นและประเทศชาติอุทิศตนเพื่อสังคม

เข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจิตสำนึกด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี

5. เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรม และวินัยในตนเองมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เหมาะสมกับงานอาชีพ

6. เพื่อให้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศและโลก มีความรักชาติ สำนึกในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

8.2 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2557 ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรในการผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต สามารถศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

2. เพื่อให้มีทักษะและสมรรถนะในงานอาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพ

3. เพื่อให้สามารถบูรณาการความรู้ ทักษะจากศาสตร์ต่างๆ ประยุกต์ใช้ในงานอาชีพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

4. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในงานอาชีพ รักงาน รักองค์กรสามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี และมีความภาคภูมิใจในตนเองต่อการเรียนวิชาชีพ

5. เพื่อให้มีปัญญา ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการจัดการ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา รู้จักแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ มาพัฒนาตนเอง ประยุกต์ใช้ความรู้ในการสร้างงานให้สอดคล้องกับวิชาชีพและการพัฒนางานอาชีพอย่างต่อเนื่อง

6. เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์ มีวินัย มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ เหมาะสมกับการปฏิบัติในอาชีพนั้น ๆ

7. เพื่อให้เป็นผู้มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงามต่อต้านความรุนแรงและสารเสพติด ทั้งในการทำงาน การอยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว องค์กร ท้องถิ่นและประเทศชาติ อุทิศตนเพื่อสังคม เข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตระหนักในปัญหาและความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

8. เพื่อให้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเป็นกำลังสำคัญในด้านการผลิตและให้บริการ

9. เพื่อให้เห็นคุณค่าและดำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8.3 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรในการผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในงานอาชีพสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เลือกรวิถีการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตน สร้างสรรค์ความเจริญต่อชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ

2. เพื่อให้เป็นผู้มีปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ มีทักษะการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ทักษะด้านสุขภาวะและความปลอดภัย ตลอดจน ทักษะการจัดการสามารถสร้างอาชีพและพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

3. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในวิชาชีพที่เรียน รักงาน รักหน่วยงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

4. เพื่อให้เป็นผู้มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในการทำงาน การอยู่ร่วมกัน การต่อต้านความรุนแรงและสารเสพติด มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว หน่วยงาน ท้องถิ่นและประเทศชาติ ดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้าใจและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจิตสาธารณะและจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี

5. เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรม และวินัยในตนเอง มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เหมาะสมกับงานอาชีพ

6. เพื่อให้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศและโลก มีความรักชาติ สำนึกในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขดังนั้น "เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าวบรรลุตามจุดหมายและมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพสาขาวิชา จึงได้กำหนดจุดประสงค์รายวิชาของรายวิชาให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติและกิจนิสัยที่พึงประสงค์ เพื่อให้ครูผู้สอนนำไปวางแผน ออกแบบการจัดการเรียนรู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้และประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่กำหนด

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ยังได้กำหนดให้มีการบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมอื่นๆ ของสถานศึกษาด้วย”

8.4 กิจกรรมเสริมหลักสูตร

รัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุง ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ให้ปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดีเพื่อผลิตคนดีออกสู่สังคม สร้างสังคมให้เข้มแข็งอย่างมี

คุณภาพและคุณธรรมควบคู่กัน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลตามนโยบายค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ เพื่อให้มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ปฏิบัติ รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ โดยนอกจากจะกำหนดให้มีการบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในทุกรายวิชา และกิจกรรมเสริมหลักสูตรแล้ว ในปีการศึกษา 2560

8.5 การประเมินคุณธรรม จริยธรรม

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดการศึกษาและการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดการศึกษาและการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2557 กำหนดให้ผู้เรียนต้องเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สถานศึกษาจัด โดยมีเวลาเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของเวลาที่จัดกิจกรรมในแต่ละภาคเรียน หากผู้เรียนได้เข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมครบถ้วนตามเกณฑ์ในภาคเรียนใดถือว่าประเมินผ่านในภาคเรียนนั้น ให้บันทึกชื่อกิจกรรมและตัวอักษร “ผ.” ในระเบียบแสดงผลการเรียนช่อง “ผลการเรียน” ซึ่งหมายถึง “ผ่าน” หากผู้เรียนเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมไม่ครบตามเกณฑ์ในภาคเรียนใดสถานศึกษาสามารถพิจารณาอบงงานหรือกิจกรรมในส่วนที่ผู้เรียนผู้นั้นไม่ได้เข้าร่วมปฏิบัติ ให้ปฏิบัติให้ครบถ้วนภายในเวลาที่สถานศึกษากำหนด เมื่อผู้เรียนดำเนินการครบถ้วนแล้วถือว่าประเมินผ่าน ให้บันทึกชื่อกิจกรรมและตัวอักษร “ผ.” ในระเบียบแสดงผลการเรียนของภาคเรียนนั้น ซึ่งหมายถึง “ผ่าน” ถ้านักเรียนดำเนินการไม่ครบถ้วน ถือว่าประเมินไม่ผ่าน ให้บันทึกชื่อกิจกรรมและตัวอักษร “ม.ผ.” ซึ่งหมายถึง “ไม่ผ่าน” อย่างไรก็ดี แม้ว่ารายวิชากิจกรรมเสริมหลักสูตรจะไม่ได้เน้นการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงคุณธรรมความรับผิดชอบ แต่ในการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมก็ยังคงต้องให้ความสำคัญกับการประเมินเจตคติและพฤติกรรมลักษณะนิสัย

8.6 แนวทางการประเมินคุณธรรม จริยธรรม

การประเมินคุณธรรม จริยธรรม มีแนวทางในการพิจารณา ดังนี้

1. การวัดความรู้สึกเป็นการวัดทางอ้อม ต้องใช้เวลาสังเกตนานๆ จึงจะมีความเที่ยงตรงการเรียนการสอนที่มีจำนวนผู้เรียนมาก ๆ อาจทำได้ยาก
2. ผู้สังเกตต้องตั้งจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าจะศึกษาพฤติกรรมผู้เรียนในด้านใด เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ฯลฯ
3. ผู้เรียนอาจตอบหรือแสดงพฤติกรรมไม่ตรงกับความเป็นจริง ผู้สอนจึงควรเป็นกันเอง และกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นถึงประโยชน์ที่เขาจะได้รับ

8.7 ข้อพิจารณาในการเลือกเครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินด้านจิตพิสัย

การวัดและประเมินคุณลักษณะด้านจิตพิสัย เป็นการวัดและประเมินที่ทำได้ยาก เพราะไม่ใช่เรื่องถูก-ผิด แต่เป็นการวัดความรู้สึก การวัดและประเมินพฤติกรรมด้านจิตพิสัยมี 2 วิธี คือ

1. ผู้อื่นประเมิน ครูประเมินหรือเพื่อนประเมิน

2. การประเมินตนเอง สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล มี 2 ประเภท ประกอบด้วย

(1) แบบจำกัดคำตอบ ได้แก่ แบบมาตราประมาณค่า แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบตรวจสอบรายการ แบบวัดเชิงสถานการณ์ ฯลฯ

(2) แบบตอบโดยเสรี ได้แก่ แบบวัดเชิงสถานการณ์ แบบระเบียบพฤติกรรม แบบบรรยายความในใจ ฯลฯ

เครื่องมือที่ผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้ง่าย ๆ คือ “แบบสังเกต” โดยครูผู้สอนต้องใช้ประสาทสัมผัสในการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน ผลการสังเกตจะมีความเที่ยงตรงเพียงไร ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ ดังนี้

(1) สิ่งที่จะสังเกต สิ่งที่จะสังเกตจะต้องเป็นรูปธรรมจึงจะสังเกตได้ เช่น สังเกตผลงานของผู้เรียน พฤติกรรมในการทำงาน แต่บางอย่างสังเกตยาก เช่น อารมณ์ ความรู้สึก การยอมรับ ทศนคติ ฯลฯ ผู้วัดจึงต้องใช้เทคนิคให้ผู้ถูกวัดแสดงสิ่งเร้าที่ต้องการวัดออกมาในรูปพฤติกรรม เช่น พูด ทำ เขียน จึงจะสามารถวัดทางด้านจิตใจได้

(2) ผู้สังเกต การสังเกตจะได้ผลมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับผู้สังเกต ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ในการสังเกตจะต้องมีองค์ประกอบต่อไปนี้

(2.1) ความตั้งใจ คือ ผู้สังเกตจะต้องมีความตั้งใจที่จริงจังและให้ความสนใจในเรื่องที่สังเกต และต้องตัดความอคติหรือความลำเอียงต่าง ๆ ออกไป

(2.2) ประสาทสัมผัส ประสาทสัมผัสของผู้สังเกตต้องดีพอ เช่น ไม่สังเกตขณะง่วงนอน มีนเมา มีอารมณ์หงุดหงิดหรือขณะที่โมโห เพราะจะทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่ตรงกับสภาพที่แท้จริง

(2.3) การรับรู้การสังเกตจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความสามารถของผู้สังเกต ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่จะสังเกตย่อมรับรู้และทำความเข้าใจกับเรื่องที่จะสังเกตได้เป็นอย่างดี

(3) ผู้ถูกสังเกต การสังเกตนั้นจะต้องไม่ให้ผู้ที่ถูกสังเกตรู้ว่ากำลังถูกสังเกต เพราะหากผู้ถูกสังเกตรู้ตัว พฤติกรรมจะไม่เป็นไปตามธรรมชาติ อาจเป็นพฤติกรรมที่เสแสร้ง เช่น ทำตัวเรียบร้อยทั้ง ๆ ที่ปกติไม่ใช่ เป็นต้น

8.8 ขั้นตอนการกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน

(1) วิเคราะห์พฤติกรรมที่คาดหวังในกิจกรรมหรืองานที่มอบหมาย

(2) กำหนดประเด็นที่ต้องการประเมิน

- (3) คัดเลือกประเด็นการประเมินที่สำคัญ
- (4) กำหนดรูปแบบในการสร้างเกณฑ์การประเมิน
- (5) กำหนดค่าระดับคุณภาพของพฤติกรรมในการประเมิน
- (6) บรรยายคุณภาพพฤติกรรมประเมินแต่ละระดับ
- (7) กำหนดคะแนนการตัดสินระดับคุณภาพพฤติกรรม
- (8) สร้างเครื่องมือประเมินพฤติกรรมที่คาดหวังในกิจกรรมหรืองานที่มอบหมาย

9.สรุป

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักศึกษา โดยการพัฒนาแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติ เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษา คุณธรรมจริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้วก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและแห่งวิชาชีพนั้น ๆ ที่ยิ่งกว่านั้นก็คือการขาดคุณธรรมจริยธรรมทั้งในส่วนบุคคลและในวิชาชีพ อาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคมและวงการวิชาชีพในอนาคตได้อีกด้วย ปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์คุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามของคนไทยของเรา กำลังจะถูกกลืนหายไปทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ได้รับวัฒนธรรมต่างชาติที่หลั่งไหลเข้ามา พร้อมกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยี โดยขาดการพิจารณาไตร่ตรองประกอบกับการไม่เป็นแบบอย่างที่ดีของบุคคลในสังคม ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นการพัฒนาคุณภาพให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ ตลอดจนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีจิตใจเป็นกลาง

10.เอกสารอ้างอิง

ครูเชิงรย. (2555). *การพัฒนาผู้เรียน*. เข้าถึงได้จาก <http://www.kruchiangrai.net>

ณัฐ จันทร์หนูหงส์. (2554). *ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิจินต์ ภาณุพงศ์. (2550). “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับภาษาไทย” ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *การเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: วีทีซี.คอมมิวนิเคชั่น

สุภาพร สุขสวัสดิ์. (2552). *ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร.